

FÖRORD

BIOSALONGEN tänds upp. Egon Brill har just avslutat sin berättelse. ”Tänk dig att du tittar på röken som bolmar upp från stora skorstenar en liten bit bort.” Åhörarna koncentrerade sig för att måla upp en inre bild. ”Föreställ dig sedan att du vet att det är dina föräldrar och syskon som brinner upp där.”

Mina föräldrar finner mig långt bak i salongen, darrande som ett asplöv, gråtande av chocken över vad jag just hört. Trots deras välmenande uppmaning att hålla mig hemma hos storasyster har nyfikenheten tagit över och åttaåriga jag smugit hemifrån, cyklat till bion och satt mig på en av de nedsläckta raderna längst bak och lyssnat till en berättelse som inte var ämnad för mina öron. Dagen därpå skulle min mamma ta tåget till Oslo. Jag vägrade. ”Åker man tåg kommer man till Auschwitz.” Pappa fick ta ledigt från jobbet en hel vecka och varje dag ringde vi mamma som fick intyga att hon inte var i Auschwitz utan i Oslo.

Under 1990-talet anordnade min mamma, Rigmor Holst, undervisningsdagar över Förintelsen på högstadiet i Hjo och Tibro. Efter att mamma besökt både Yad Vashem i Israel, Auschwitz i Polen och flera andra koncentrationsläger upplevde hon att kunskapen om detta måste nå ut bredare. Samtidigt blossade nynazismen upp i Sverige och med den en växande våg av förintelseförnekelse. En morgon såg mamma Egon Brill intervjuas på tv i samband med filmen Schindlers list, i vilken en scen bygger på händelser ur Egons liv. Mamma tog kontakt med Egon och bjöd in honom till Hjo för att möta niondeklassare och berätta om sina upplevelser under andra världskriget, där hans far och småsyskon arkebuserades i koncentrationsläger.

Det blev starten på en flerårig tradition där även Livia Fränkel och Sonia Seidel, båda överlevare från Förintelsen, besökte Hjo och delade sina berättelser. Besöken avslutades alltid med

en öppen föreläsning på biograf Park. Alla tre bodde i vårt hem och mötet med dem och deras berättelser har lämnat ett livslångt avtryck i mitt liv och bidragit till drivkraften att skapa denna bok.

FÖR SITT ENGAGEMANG mottog mamma ett personligt hotbrev från en ledande nazistideolog tillsammans med förbjuden nazistisk litteratur. Ärendet överlämnades till högre instans då det ansågs för farligt att hantera själv. Nu när jag själv är pappa till tre barn kan jag bara föreställa mig hur obehaglig den tiden måste ha varit för mamma. Samtidigt har jag inspirerats av hennes mod att stå upp – trots rädslan fortsatte hon att arrangera fler temadagar – och tala sanning även under hot och hat. Händelseförloppet efter den 7 oktober 2023 har lett till en drastisk ökning av antisemitiska hatbrott världen över som vi inte sett sedan 1930-talets Europa och även i denna tid behövs röster som orkar säga något annat.

Berättelsen om det judiska folket är dock långt mycket mer än dess mörkaste kapitel. Det är en berättelse om hopp, framtidstro och om en outtröttlig vilja att fortsätta, att resa sig, att börja om och att orka tro mitt i mörkret som gång efter gång tornar upp sig.

DEN BERÄTELSE du står i begrepp att ta del av är i någon mening människans historia – en historia om fördomar och makt, om starka övertygelser, uppfinningsrikedom och viljan till kamp för överlevnad. En berättelse om lidande och död, men också om tro, hopp och kärlek.

Simon Holst,
Initiativtagare, projektledare och redaktör
Skövde, december 2024